अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

कक्षा – द्वादशी

संस्कृत (2023-24)

समयः - होरात्रयम् **सम्पूर्णाङ्काः - 80**

अवधातव्यम् –

1. अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निर्देशात्मकानि सन्ति । प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति ।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय निर्णयः कर्तव्यः। यथा पठितगद्यांशे त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरलेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि चतुर्णाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथमत्रयाणां प्रश्नानां न अपितु यानि उत्तराणि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः ।

	खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्	**10 अङ्काः**
1.	**अपठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :-**	
	(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) गङ्गा (ख) भगीरथः (ग) तपस्वी	2×1=2
	(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) यः गङ्गां पूर्णरूपेण समर्पितो भवति, तस्य जीवनं धन्यं भवति। (ख) यः गं गङ्गायाः नामानि गुणान् च सदा स्मरति, स एव श्रेष्ठः पुरुषः कथ्यते। (ग) यस्य जनस्य देवनदीं प्रति सेवाभावना अस्ति।	2×2=4
	(स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत । गङ्गा नदी छात्रस्य उत्तरं दृष्ट्वा छात्रहिताय समुचितः निर्णयः करणीयः।	1

Downloaded from cclchapter.com

	(द) यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नत्रयम्) **उत्तराणि :-** i. (ख) मूर्खः ii. (ग) तृतीया iii. (घ) श्रेष्ठः iv. (घ) षष्ठी	3×1=3
	खण्डः 'ख' रचनात्मक-कार्यम्	**18 अङ्काः**
2.	**निबन्ध-लेखनम् :-** छात्रैः प्रदत्तेषु विषयेषु एकं विषयमधिकृत्य षड्वाक्यानि संस्कृतभाषया लेखनेन पूर्णाः अङ्काः प्रदेयाः। व्याकरणिकाशुद्धीनां कृते आंशिकरूपेण अङ्काः कर्तनीयाः।	6
	(छन्द-अलङ्कार-परिचयः)	
3.	**छन्दस्सु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्)** (क) अनुष्टुप्-छन्दसः लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) वसन्ततिलकाछन्दसः कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) मालिनीछन्दसि पञ्चदश वर्णाः भवन्ति। इति लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) **रसैः रुद्रैश्छिन्ना** यमनसभलागः शिखरिणी । (लक्षणस्य रिक्तस्थानपूर्तिः)	3×2=6
4.	**अलङ्कारेषु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्)** (क) अनुप्रासस्य अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) यमकस्य अलङ्कारस्य कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) उत्प्रेक्षायाः अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) श्लिष्टैः पदैरनेकार्थाभिधाने **श्लेष इष्यते**। (लक्षणस्य रिक्तस्थानपूर्तिः)	3×2=6
	खण्डः 'ग' पठित-अवबोधनम्	**30 अङ्काः**
5.	**पद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थं लिखत –** प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-1 "**विद्ययामृतमश्नुते**" इति पाठाद् उद्धृतः। **अथवा** प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-4 "**कर्मगौरवम्**" इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य पद्यांशस्य हिन्दीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	1×4=4

Downloaded from cclchapter.com

6.	**गद्याशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थं लिखत –** प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-5 **"शुकनासोपदेशः"** इति पाठाद् उद्धृतः। **अथवा** प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-9 **"कार्यं वा साधयेयम् ,देहं वा पातयेयम्"** इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य गद्यांशस्य हिन्दीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	1×4=4
7.	**सूक्त्योः भावार्थलेखनम् :-** प्रदत्तसूक्तिषु मात्रद्वयोः सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेखनेन पूर्णाः अङ्काः 2+2=4 प्रदेयाः। **अथवा** **अन्वयस्य रिक्तस्थानपूर्तिः :- (उत्तराणि)** 1) अन्धेन 2) असूर्या 3) जनाः 4) प्रेत्य	2×2=4 **अथवा** 4×1=4
8.	**पठितपद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्)** (क) बुद्धियुक्तः सुकृतदुष्कृते उभे जहाति। (ख) 'योगाय' इत्यस्मिन् पदे चतुर्थी विभक्तिः। (ग) 'कर्मसु' इति पदं बहुवचने अस्ति। (घ) 'जहातीह' इत्यस्य पदस्य सन्धिच्छेदं = जहाति+इह ।	3×1=3
9.	**पठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्)** (क) चतुर्णां विवादो लग्नः। (ख) रत्नानि ब्राह्मणाय ददौ। (ग) 'राजापि ' इत्यस्मिन् पदे दीर्घसन्धिः। (घ) 'कथयित्वा' इत्यस्मिन् पदे क्त्वा प्रत्ययः।	3×1=3
10.	**रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)** **उत्तराणि :-**	4×1=4

Downloaded from cclchapter.com

	(क) काम् (ख) केन (ग) कानि (घ) केषु (ङ) कस्य	
	(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)	
11.	**संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)** (क) चत्वारः। (ख) भवभूतिः। (ग) महर्षि: वेदव्यासः। (घ) 700 श्लोकाः। (ङ) सप्त काण्डानि।	4×1=4
12.	**संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)** (क) शिवराजविजयम्। (ख) रघुवंशात्। (ग) आदिकविना वाल्मीकिना। (घ) कादम्बरी। (ङ) अभिज्ञानशाकुन्तलम्।	4×1=4
	खण्डः 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्	**06 अङ्काः**
13.	(क) गुणसन्धेः अथवा व्यञ्जनसन्धेः परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) तत्पुरुषसमासस्य अथवा द्विगुसमासस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) कर्मकारकस्य अथवा अपादानकारकस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ।	1×2=2 1×2=2 1×2=2
	खण्डः – 'ङ' पाठाधारिताः बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः	**16 अङ्काः**

Downloaded from cclchapter.com

14.	**प्रदत्तवैकल्पिकचतुर्भ्यः उत्तरेभ्यः एकं शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत –** **उत्तराणि :-** 1) घ - अन्यथा + इतः 2) ख - जहाति + इह 3) घ - न + उपसर्पति 4) ग - क्त्वा 5) घ - क्त 6) ग - पटुता 7) ख - बहुव्रीहिसमासः 8) ग - वाचि पटुता 9) घ - उपराजम् 10) क - तृतीया 11) घ - सप्तमी 12) ग - संसारः 13) घ - अनुदाराम् 14) घ - श्रेष्ठः 15) क - दिवसेषु 16) ख - गतस्य	16×1=16

Downloaded from cclchapter.com